

HFD 2018 ref. 17

En spegelkopia av information som lagrats på en hårdisk som tagits i beslag av Polismyndigheten utgör en allmän handling. Detta förändras inte av att hårddisken till följd av domstols beslut om förverkande har förstörts.

2 kap. 3 och 6 §§ tryckfrihetsförordningen

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 20 mars 2018 följande dom (mål nr 2687-17).

Bakgrund

Var och en har rätt att hos myndigheter ta del av allmänna handlingar förutsatt att uppgift i handlingarna inte omfattas av sekretess. En handling är allmän om den förvaras hos en myndighet och är att anse som inkommen dit eller upprättad där.

Med handling avses, förutom konventionella handlingar i t.ex. pappersform, även upptagningar som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel.

Det centrala för en handling är att den har ett betydelseinnehåll som är fixerat på något slags medium. I fråga om upptagningar krävs att det är fråga om en konstellation av sakligt sammanhängande uppgifter. Det är de lagrade uppgifterna (informationsinnehållet) som konstituerar en handling (prop. 1975/76:160 s. 90).

Beslag är ett straffprocessuellt tvångsmedel som innebär att bl.a. polisen under vissa förutsättningar har rätt att beslagta egendom som kan antas ha betydelse i en brottsutredning. Det är vanligt att beslagtagna föremål kopieras och en metod för att säkra information i elektronisk form är s.k. spegelkopiering. Metoden innebär att en identisk, icke förändringsbar, kopia av innehållet på en hårdisk skapas och förs över på ett annat lagringsmedium.

R.E. begärde hos Polismyndigheten att få ta del av ett antal filer som funnits på hårddiskar som tagits i beslag i ett ärende hos myndigheten. Hårddiskarna hade av domstol förklarats förverkade och därefter förstörts. Spegelkopior som gjorts av filerna fanns emellertid kvar på en server hos myndigheten. Polismyndigheten bedömde att filerna inte utgjorde allmänna handlingar eftersom de härrörde från handlingar som till följd av domstols beslut om förverkande hade förstörts och avsåg därför hans begäran.

R.E. överklagade till kammarrätten som avsåg överklagandet. Kammarrätten ansåg att en spegelkopia av information som lagrats på en hårdisk, som till följd av domstols beslut om förverkande har förstörts, inte utgör en allmän handling hos den myndighet där spegelkopian finns. Genom förverkandebeslutet får Polis-

myndigheten inte längre göra innehållet i spegelkopian tillgängligt och upptagningen är därmed inte att anse som förvarad hos myndigheten.

Yrkanden m.m.

R.E. yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska förklara att spegelkopiorna är allmänna handlingar och återförvisa ärendet till Polismyndigheten för sekretessprövning av innehållet i kopiorna.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

Frågan i målet är om en spegelkopia av information som lagrats på en hårddisk som tagits i beslag utgör en allmän handling och om svaret på den frågan påverkas av att hårddisken till följd av domstols beslut om förverkande har förstörts.

Rättslig reglering

Enligt 2 kap. 3 § första stycket tryckfrihetsförordningen förstås med handling framställning i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel. Handling är allmän, om den förvaras hos myndighet och enligt 6 eller 7 § är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndighet.

En upptagning anses enligt 2 kap. 3 § andra stycket förvarad hos myndighet, om upptagningen är tillgänglig för myndigheten med tekniskt hjälpmedel som myndigheten själv utnyttjar för överföring i sådan form att den kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas.

Enligt 2 kap. 6 § första stycket anses handling inkommen till myndighet, när den har anlänt till myndigheten eller kommit behörig befattningshavare till handa. I fråga om upptagning gäller i stället att den anses inkommen till myndighet när annan har gjort den tillgänglig för myndigheten på sätt som anges i 3 § andra stycket.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Det är i målet, som redan framgått, fråga om kopior av filer som funnits på hårddiskar som tagits i beslag med stöd av rättegångsbalken och saken gäller om sådana kopior är att betrakta som allmänna handlingar enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen.

Bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen, och till den anslutande lagstiftning, har andra och vidare syften än rättegångs-

balkens regler om beslag som avser att främja brottsutredningar, att säkerställa en målsägandes rätt till egendom eller att möjliggöra förverkande av egendom på grund av brott. Regleringarna har också olika innehåll, t.ex. vad gäller när och hur en myndighet får eller ska avhända sig en handling eller upptagning som den har i sitt förvar.

Tryckfrihetsförordningen är grundlag och innehåller inte några bestämmelser som föreskriver undantag från regleringen om allmänna handlingars offentlighet såvitt avser handlingar som en myndighet har tagit i beslag (jfr RÅ 1987 not. 150 och RÅ 1990 not. 147). Högsta förvaltningsdomstolen kommer därför i det följande att pröva frågorna i målet utslutande med utgångspunkt i tryckfrihetsförordningens bestämmelser.

En handling anses inkommen till en myndighet när den har anlänt dit eller kommit en behörig befattningshavare till handa. Konventionella handlingar som inte kräver teknisk utrustning för att kunna läsas eller på annat sätt uppfattas och som tas i beslag får därmed anses inkomna till myndigheten i samma stund som beslaget verkställs och från den tidpunkten får de anses förvarade där.

För upptagningar gäller att de anses inkomna när annan har gjort dem tillgängliga för myndigheten. Vid ett beslag – som är ett straffprocessuellt tvångsmedel och inte förutsätter någon medverkan av ägaren till det som tas i beslag – framstår det som något oegentligt att tala om att annan har gjort den beslagtagna handlingen tillgänglig för myndigheten. Med hänsyn till det offentlighetsintresse som bär upp regleringen av allmänna handlingar och som i de flesta avseenden likställer framställningar i skrift och upptagningar får uttrycket antas endast vara avsett att markera att det här inte rör sig om hos myndigheten upprättade upptagningar. Samma synsätt bör således tillämpas på upptagningar som på konventionella handlingar. En upptagning på en hårddisk får därmed anses inkommen till myndigheten när beslaget av hårddisken verkställs. Den får också anses förvarad där så snart den är tillgänglig för myndigheten genom att den med tekniskt hjälpmedel kan avläsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas. Den blir då allmän handling.

En kopia av en allmän handling blir även den allmän handling eftersom kopian bara utgör ytterligare ett exemplar av det informationsinnehåll som finns lagrat på den fysiska informationsbäraren, t.ex. ett papper eller en hårddisk.

De nu aktuella filerna får anses ha inkommit till Polismyndigheten när beslaget av hårddiskarna verkställdes. Inget annat har framkommit än att myndigheten kunde ta del av dem med tekniskt hjälpmedel som myndigheten själv utnyttjar. Filerna får därmed även anses ha varit förvarade hos myndigheten och var

således allmänna handlingar. De kopior av filerna som myndigheten framställt är likaså allmänna handlingar.

Kopiorna förvaras alltjämt hos myndigheten, trots att hårddiskarna har förstörts till följd av domstols beslut om förverkande. Kopiorna utgör, som redan konstaterats, allmänna handlingar sedan de skapades. Detta förhållande förändras inte av att hårddiskarna inte längre finns i behåll (jfr rättsfallet HFD 2015 ref. 45 där domstolen fann att en s.k. säkerhetskopias status som en icke allmän handling inte förändras redan till följd av att den handling som kopierats har raderats).

Sammanfattningsvis finner Högsta förvaltningsdomstolen att filerna utgör allmänna handlingar och att de således ska utlämnas till R.E. förutsatt att uppgifter i dem inte omfattas av sekretess. Det bör ankomma på Polismyndigheten att pröva om så är fallet.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen bifaller överklagandet och överlämnar målet till Polismyndigheten för handläggning.

I avgörandet deltog justitieråden *Melin, Calissendorff, Knutsson, Svahn Starrsjö* och *Rosén Andersson*. Föredragande var justitiesekreteraren Sara Asplund.

Kammarrätten i Stockholm (2017-05-17, *Norling, Sederholm och Sjöblom*,):

En spegelkopia är en exakt kopia av den hårddisk som har blivit speglad (jfr prop. 2015/16:68 s. 52) och är en upptagning som kräver tekniskt hjälpmedel för att kunna uppfattas. Den är därmed en handling i tryckfrihetsförordningens mening. Som nämnts ovan finns det ingen praxis från Högsta förvaltningsdomstolen när det gäller frågan om beslagtagna handlingar, och kopior av sådana handlingar, ska betraktas som allmänna handlingar. Mot bakgrund av den kammarrättspraxis som finns skulle emellertid de spegelkopior som Polismyndigheten har gjort av de beslagtagna hårddiskarna i och för sig kunna anses vara sådan upptagning som är allmän handling.

Bestämmelser om förverkande finns i bl.a. 36 kap. brottsbalken. Den som beslutet tar sikte på berövas sin rätt till egendomen, vilken som huvudregel tillfaller staten. Det är alltså fråga om ett ingrepp från det allmännas sida i den enskildes äganderätt.

Det har inte kommit fram något som talar för att det inte skulle vara tekniskt möjligt för Polismyndigheten att göra en upptagning tillgänglig. Inte heller kan spegelkopiorna anses som sådan sammanställning som innehåller personuppgifter eller sådana säkerhetskopior som enligt tryckfrihetsförordningens bestämmelser innebär att upptagningen är

undantagen från att vara allmän handling. Det som återstår att pröva är därmed om det förhållandet att hårddiskarna har förklarats förverkade och förstörts innebär att upptagningen i form av spegelkopior ändå inte utgör allmän handling.

Genom Solna tingsrätts lagakraftvunna beslut har de hårddiskar som de aktuella filerna har funnits på tagits i beslag och förklarats förverkade. De har därefter förstörts, vilket innebär att allt det innehåll som fanns på hårddiskarna har försvunnit. Enligt kammarrätten kan en spegelkopia av en handling som har förstörts till följd av ett lagakraftvunnet beslut om förverkande inte utgöra en allmän handling hos den myndighet som har kvar spegelkopian därför att den inte har gällrats (jfr Kammarrätten i Stockholms dom den 13 mars 2017 i mål nr 8403-16).

Kammarrätten bedömer att Polismyndigheten till följd av det lagakraftvunna beslutet om förverkande, som har lett till att hårddiskarna och all information på dessa har förstörts, inte längre får göra innehållet i spegelkopiorna tillgängligt. Den upptagning som innehåller de filer som R.E. har begärt utlämnade kan därför inte anses förvarad hos Polismyndigheten och utgör därmed inte allmän handling. Överklagandet ska därför avslås. – Kammarrätten avslår överklagandet.